نگاه مراجع معظم تقلید به فیوضات ماه مبارک رمضان

۲ - حضرت آیت‌الله وحید خراسانی

رسول خدا در روایتی که اهمیتش به این است که خود آن حضرت خطبه خواند، در جمعه آخر شعبان. فرمود: **قد اقبل الیکم شهرالله بالبرکة والرحمة والمغفرة**. ماه خدا به سوی شما اقبال کرده. عنوان شهرالله است ماهی که طرف اضافه‌اش اسم‌الله است. درک عظمت این ماه از عقل بشر عادی بالاتر است. آن وقت مهم این است که پیغمبر فرمود: ایامش افضل ایام است، شبهایش افضل شبهاست، ساعاتش افضل ساعات است، همه این عظمت در اثر یک مطلب است و آن مطلب این است:

إنّا انزلناه فی لیلة القدر وما ادراک ما لیلة القدر لیلة القدر خیر من الف شهر تنزل الملائکة والروح فیها بإذن ربهم من کل امر سلام هی حتی مطلع الفجر

همه این عظمت، در اثر این است که در این ماه، یک شب است و آن، شب تقدیر است. آن شب، همه اعمال... اعمال، ارزاق مقدّر می‌شود و تمام آن تقدیرات بر ولی أمر نازل می‌شود و همه آن صحائف به امضاء صاحب الزمان مزین می‌شود. عظمت این ماه در اثر آن شب است، عظمت آن شب هم در اثر نزول قرآن است. جوهره همه مطالب در این چند کلمه است.

اولا قرآن را باید شناخت. قرآن چیست؟ تجلی خداست. این است که عقل مبهوت است. تجلی کبریاء الهی در سرتاسر این کتاب است. هر آیه‌ای خزینه‌ای است. این خزینه، هفت بطن دارد، در هر بطنی چه خبر است؟ عباراتش برای عوام، اشاراتش برای علما، لطائفش برای أولیا، حقائقش برای انبیا. خلاصه بیان را می‌گویم.

اگر کسی از جوانی، از دوران شباب قرآن بخواند و آن قرآن با گوشت و خون او ممزوج بشود این جوان وقتی از دنیا برود حشرش **مع السفرة الکرام البررة** است، یعنی محشر او با ابراهیم خلیل الرحمان است، حشر او با موسی بن عمران است، حشر او با عیسی بن مریم است. اگر زن است، مخلوط بشود این روح با قرآن، حشر او با مریم بنت عمران است، با صدیقه کبری دختر پیغمبر آخرالزمان است. بعد که در قیامت سر از خاک برمی دارد... اگر تا حالا غفلت کردید از حالا فرصت را غنیمت بشمرید. در هر سنی که هستید شروع کنید به ترتیبی که الآن گفته می‌شود...

مطلب به قدری مهم است که رسول خدا فرمود: اگر کسی در ماه رمضان یک آیه قرآن بخواند، ثواب یک ختم قرآن دارد. یعنی چه؟ یعنی در این ماه اگر بگویی یس فقط، الم، در دفتر عملت ثواب یک ختم قرآن می‌نویسند آن وقت یک ختم قرآن چی دارد؟ عقل مبهوت است.

هر ختم قرآنی، دو مطلب تمام است یکی برائت یعنی برات آزادی از آتش جهنم، یکی دعای مستجاب. ماه رمضان این جور منقلب می‌کند. آن وقت نتیجه‌اش این است: یک آدم در ماه رمضان یک ختم قرآن می‌خواند آن ختم می‌شود شش هزار و سی و خرده‌ای قرآن. یک ختم قرآن در این ماه این جور است. منتها کاری کنید که این برنامه ترک نشود.

چون این بیان رئیس مذهب است آن هم از زبان امیرالمؤمنین آن هم وصیت به فرزندش محمد حنفیه، فرمود: قرآن عهد خداست، کاری کن که هیچ روزی بر تو نگذرد مگر این که عهد خدا را بخوانی حداقل پنجاه آیه، اگر سعادت پیدا کنی بیشتر چه بهتر. فاقرؤا ما تیسر من القرآن. آن وقت این قرآن چه می‌کند، اثرش چیست اگر این روش عملی بشود؟ مرد و زن از امروز تصمیم بگیرید هر ماه یک ختم قرآن بخوانید. آن وقت اثر چیست؟

اثر این است: روز قیامت که می‌شود خدا دو حلّه به قامت این شخص می‌پوشاند، تاج کرامت بر سرش می‌گذارد، خلد را به یک دستش می‌دهد، امر را به یک دستش می‌دهد، بعد به او می‌گویند: برو به بهشت یک آیه بخوان، یک درجه بالا برو. آن وقت نتیجه‌اش این است که همه مقامات بهشت تنظیم شده به عدد آیات قرآن. اگر این برنامه را عمل کنید، ممکن نیست در بهشت به آخر درجه نرسید. حالا این قرآنی

که این چنین است، اگر این جور که می‌گویم بخوانید همین قرآن منقلب می‌شود به جوری که عقل مبهوت است. آن چیست؟

آن این است که از این تاریخ که شروع کردید به ختم قرآن در هر ماه نیتتان این باشد که من این ختم را می‌خوانم فقط برای امام زمان. اگر این کار را بکنی اثرش چیست؟ اثرش این است که طبق حدیث تمامی که همه مشایخ مثل شیخ مفید، مثل کلینی، مثل سید بن طاووس نقل کرده‌اند جزای آن کسی که این کار را بکند یعنی ختم کند قرآن را برای امام زمان، کارش این باشد، این است که از امام زمان جدا نخواهد شد. منتها کیست که قدر این نعمتها را بداند. حالا. عمر گذشت تا حالا نفهمیدیم از حالا بفهمیم. شروع کنید ختم قرآن برای او. اثرش را کی می‌فهمید؟ اثرش را آنجا می‌فهمی... اگر یک دوره سال هر ماه یک ختم قرآن برای امام زمان کردی شب قدر که دفتر عملت را نزد او می‌برند وقتی نگاه کرد دید که تو یکسال، هر ماه، برای او یک ختم قرآن کردی آیا آن سلیمان عالم وجود که تمام آنچه ۱۲۴ هزار پیغمبر از مناقب داشتند همه در وجود اوست، آیا او با تو جوان چه خواهد کرد؟ اینهاست که از دست ما رفته. این گوهرهاست که عمر گذشته است و ما نفهمیدیم. قرآن آن هم قرآن فقط به این قصد و به این نیت، هدیه به امام عصر قطب دائره امکان، آن کسی که بیمنه رزق الوراء و بوجوده ثبتت الأرض والسماء.

مطلب دوم این است که باید بدانید ماه رمضان چه اتفاق افتاده؟ اگر بخواهید بفهمید همین کلمه بس است. وقتی پیغمبر آن خطبه غرّاء را خواند راجع به ماه رمضان، یک مرتبه یکنفر از جا برخاست. آن که بود؟ آن کسی بود که گفتنی نیست که بود!چه کرد! به کجا رسید! آن یکنفری که از جا برخاست و در مقابل پیغمبر در همچو وقتی حرف زد که بود؟ امیر المؤمنین. از جابرخاست گفت: یا رسول‌الله ! افضل اعمال در ماه رمضان چیست؟ پیغمبر جواب داد، اما چه جوابی!... فرمود: الورع من محارم الله. ورع از آنچه که خدا حرام کرده، افضل اعمال این است. شکم از لقمه حرام. چشم از نگاه به بیگانگان. افضل می‌شود ورع [از محرمات]. بعد از این کلام گریه کرد. خب خاتم که گریه کند، ۱۲۴ هزار پیغمبر ناله می‌زند. وقتی اشک او از چشمش جاری بشود جبرئیل و میکائیل و اسرافیل به خود می‌لرزد، وقتی قلب پیغمبر خاتم بشکند و اشک او جاری بشود عرش و کرسی و لوح و قلم می‌لرزد. گریه کرد، گفت: یا رسول‌الله چرا گریه می‌کنی. فرمود: یاعلی، گریه‌ام برای آن وقتی است که در این ماه، ضربت به فرق تو می‌خورد. این ماه، ماه همچو کسی است. حالا عاقلی باید فکر کند واقعه‌ای که هنوز اتفاق نیفتاده، خاتم انبیاء، قطب دائره وجود تاج سر اولین و آخرین برای فرق شکافته او گریه می‌کند...

فرمود: یا علی! کسی که تو را کشته مرا کشته. بعد فرمود: یا علی! تو روح منی. تو مثل جان منی. تو از طینت منی. یعنی چه این حرف ها؟ یعنی عزاداری روز ۲۱، عزاداری برای شخص خاتم است. دسته‌هایی که بیرون می‌آیند برای شهادت خاتم انبیاء بیرون آمدند. معنای این کلمه این است: مجالسی که منعقد می‌شود، برای شخص پیغمبر خاتم است. اگر بشریت بفهمد- نه تنها شیعه- برای علی روز بیست و یکم بر سر و سینه می‌زند. اگر آدمیت بفهمد هر جا انسان است، هر جا بشر است روز بیست و یکم برای علی سیاه پوش است. امیرالمؤمنین این است.

یک کلمه می‌گویم بس است. در عهدی که به مالک اشتر نوشت این را دنیا باید گوش کند بفهمد.

فرمود: ای مالک! با مردم اینچنین رفتار کن. خوب گوش کنید، بفهمید، درک کنید. فرمود:ای مالک همه کسانی که رعیت تو هستند از دو طائفه بیرون نیستند، یا برادر تواند در دین، یا شبیه تواند در خَلق.

حالا ببین با کفار عملش چیست؟ رفتارش با کافر چیست تا برسد به مسلمان. فرمود: مالک! در قلبت رحمت، محبت، لطف نسبت به همه داشته باش حتی کفار. این است حکومت اسلام. این است حکومت علوی. پنج مطلب فرمود، عقل مبهوت است فرمود: رحمت، دوم: محبت، سوم: لطف، چهارم: عفو، پنجم: صفح، نسبت به همه، چه مسلمان و چه کافر، چه یهودی، چه نصرانی. مبادا در قلمرو مملکت تو نسبت به یک کافری کمترین تعدّی بشود. دنیا باید برای گوینده این کلام عزا بگیرد. آنچه اسرار این بیان است باید بزرگانی مثل شیخ انصاری بفهمند.

بعد بیانش این است. فرمود: با همه... خوب دقت کنید یعنی در مملکتی که در آن مملکت که لواء اسلام و حکومت علوی بر سر پاست، باید تمام افراد آن مملکت حتی کفار زندگی با آنها، لطف با آنها، به جوری باشد... ای مالک! رعیت ّزلل دارد، علل دارد.ای مالک رعیت لغزش دارد، چه عمد، چه خطاء، اگر انجام دادند تو با آنها جوری رفتار کن که توقع‌داری خدا با تو رفتار کند. حالا برای یک همچو کسی باید تمام دنیا عزا بگیرد یا نه؟ کی شناخت علی‌بن‌ابی‌طالب را؟ کسی که زیر پرچم او با کفار این جور رفتار می‌شود ببین با مسلمانان معامله چه جور است؟

مذاکره مکتوب آیت‌الله هاشمی رفسنجانی با صدام حسین، سند افتخار ملت ایران

پنجم اردیبهشت سالروز ارسال نخستین نامه سراسر استیصال صدام حسین، رئیس جمهور جنگ‌طلب عراق، به آیت‌الله هاشمی رفسنجانی رئیس جمهور وقت ایران و سردار پرافتخار جنگ تحمیلی هشت ساله می‌باشد. دو سال پس از پایان جنگ ایران و عراق، درحالی که فضای بین‌المللی به شدت علیه عراق شکل می‌گرفت و تهدیدهای موجود و طمع رژیم بعث عراق به کویت احتمال وقوع درگیری مجدد در منطقه را افزایش داده بود، در پنجم اردیبهشت ۱۳۶۹، نامه سربسته‌ای از رئیس‌جمهور عراق برای مقام معظم رهبری و رئیس‌جمهور وقت، آیت‌الله هاشمی رفسنجانی ارسال شد. در این نامه از مسئولان عالی رتبه جمهوری اسلامی ایران خواسته شده بود تا با دیدار و مذاکره‌ای مستقیم، مشکلات میان دو کشور حل و فصل گردد. از پنجم اردیبهشت ۱۳۶۹ تا ۲۷ مرداد آن سال جمعاً، شش نامه از عراق و چهار نامه از ایران ارسال شد که در نهایت، این روند با تأمین بسیاری از خواسته‌های ایران، پایان یافت.

صدام حسین اگرچه در نامه‌های نخستین خود ژست حق به جانب می‌گیرد، ولی با پاسخ‌های قاطع آیت‌الله هاشمی ناچار می‌شود به خواسته‌های ایران تن دهد. به عنوان مثال وی در نامه اول خود به آیت‌الله هاشمی رفسنجانی می‌نویسد «عراق همزمان هدف توطئه‌های صهیونیسم و امپریالیسم است، زیرا این کشور مانع و خطری در برابر توسعه صهیونیسم به حساب می‌آید! دشمنان سعی دارند با تضعیف عراق دست صهیونیسم را در تهدیدات و اجرای نقشه‌های شوم خود در منطقه و ادامه اشغال فلسطین و بیت‌المقدس عرب باز نگه دارند! این نیروها مایلند آتش درگیری مجددی را بین ایران در یک سو و عراق و امت عرب ازسوی دیگر، شعله‌ور سازند»! وی اظهار می‌دارد که عراق ازسوی کشورهای مترقی منطقه حمایت می‌شود!

آیت‌الله هاشمی رفسنجانی در پاسخ این ادعای صدام می‌نویسد: «البته ما هیچ مشکلی با امت عرب نداریم و از همکاری صادقانه برخی دولت‌های عربی بهره‌مند

***صدام حسین: آقای رفسنجانی رئیس‌جمهور، با این تصمیم ما همه چیز روشن و تمام خواسته‌ها و مسائلی که بر آن تکیه می‌کردید، تحقق می‌یابد**

هستیم... این نکته را همه می‌دانند که ایران مدافع راستین نهضت فلسطین است نه عراق.». ایشان در نامه دوم خود نیز در این باره نوشت: «انقلاب اسلامی از ابتدای کار و همیشه عظمت و اقتدار اسلام و مسلمین، مبارزه علیه دولت غاصب اسرائیل و آزاد سازی فلسطین را هدف خود قرار داده است».

رئیس جمهور وقت ایران همچنین در پاسخ به دعوت صدام از ایران برای پیوستن به مبارزه علیه امپریالیسم و صهیونیسم می‌گوید: «شما خود را مدافع فلسطینی‌ها، متولی امور آن‌ها و نیروهای مقاومت در برابر تجاوزات امپریالیست‌ها قلمداد می‌کنید و از ما دعوت می‌کنید که به صف مبارزین بپیوندیم، اما نویسندگان این نامه آگاهی دارند که جمهوری اسلامی ایران پیشگام مبارزه علیه امپریالیسم و هدف اصلی تجاوزات استکبار است... اگر همه دولت‌های عربی با انقلاب ایران همکاری کنند [چنانکه

عراق آشکارا از این امر سر باز زده است] توازن قوا در خاورمیانه به نفع اسلام و مسلمین تغییر خواهد کرد. علاوه بر این، نیروهای مترقی منطقه پشتیبان ایران هستند و متقابلاً، عراق بر خلاف ادعای صدام، ازسوی سلاطین، شیوخ و رهبرانی که اعضای امت عرب به حساب نمی‌آیند، حمایت می‌شود».

صدام حسین در نامه دوم خود به آیت‌الله هاشمی رفسنجانی ایده نشستی با شرکت همه تصمیم گیرندگان عالی دو کشور را مطرح ساخت و اجلاسی را با ترکیب ذیل در نظر داشت: در طرف عراقی، شخص صدام، جانشین فرماندهی و عزت ابراهیم جانشین شورای فرماندهی انقلاب، و در طرف ایرانی، دو مقام عالی‌رتبه یعنی آیت‌الله خامنه‌ای و هاشمی رفسنجانی. اما هاشمی رفسنجانی با اقتدار تمام در پاسخ به صدام نه تنها ایده برگزاری یک اجلاس اولیه را رد کرد، بلکه تأکید کرد که حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در هیچ‌گونه مذاکره‌ای در هیچ سطحی شرکت نخواهند کرد. وی به حاکم عراق اطمینان داد که «نمایندگان ایران تحت رهنمودهای مقام معظم رهبری عمل کرده و اگر رئیس‌جمهور ایران در مذاکرات شرکت کند قطعاً دارای اختیارات تام خواهد بود و تصمیمات یقیناً اجرا خواهد شد و شما نباید از بابت مسائلی که در نامه خود طرح کرده‌اید، نگران باشید».

صدام در چهارمین نامه، ازسویی سعی دارد باز بر اراده صلح خود تأکید کند اما همزمان بحث اروندرود را با منطقی مطرح می‌کند که با همان، جنگ را آغاز کرده بود. همچنین پیشنهاد عقب‌نشینی دوماهه از تاریخ تصویب توافقنامه بین طرفین می‌دهد و حتی تأکید می‌کند هرچه کوتاه‌تر باشد، بهتر است و نیز برای اولین بار موضوع اسرا را مطرح و پایبندی خود را به قراردادهای ژنو اعلام می‌کند، اما در بخش دیگر نامه، باز به سراغ ادعاهای قبلی خود می‌رود و در مورد اروند رود می‌نویسد: «حاکمیت کامل بر رودخانه متعلق به عراق باشد، زیرا که حق تاریخی و مشروع آن است»! وی همچنین در این نامه سعی می‌کند با طرح تقسیم مشترک کمک‌های بین‌المللی به بازسازی دو کشور «تقسیم بالمناصفه بین ایران و عراق»، از اتهام آغازگری جنگ بگریزد. ولی این بار رئیس جمهوری ایران به دلیل موضوعیت نداشتن پیشنهادهای عراق خاصه در مورد اروندرود و کمک‌های بین‌المللی جوابی به نامه صدام نمی‌دهد.

با این حال، یک روز پس از تهاجم به کویت، حاکم عراق نامه پنجم خود را به رئیس جمهوری ایران نوشت. این نامه آشکارا نشان دهنده نگرانی عراق از احتمال همکاری ایران با گروه دشمنان عراق بود. صدام ادعا می‌کرد که حمله عراق به کویت یک مسئله عربی است و ایران نباید در آن مداخله کند. وی به‌طور صریح و بی‌پرده به ایران در مورد مداخله در این بحران هشدار داد. پاسخ آیت‌الله هاشمی رفسنجانی به این نامه صدام نیز در نوع خود جالب است، زیرا ازسویی مواردی را مطرح می‌کند که بیانگر موضع دائمی ایران در طول بحران کویت است و ازسوی دیگر می‌نویسد: «پیشنهاد مشخص ما این است که قرارداد ۱۹۷۵ مبنای مذاکرات صلح قرار گیرد، زیرا بدون پایبندی به قراردادهای پیشین، خصوصاً پیمانی که حامل امضای شخص شماست، نمی‌توان به گفته‌های امروز اعتماد کرد». و همین پیشنهاد نیز در نامه بعدی صدام مورد پذیرش قرار گرفت و آیت‌الله هاشمی در پاسخ مرقوم داشت: «اعلام شما مبنی بر پذیرش مجدد قرارداد ۱۹۷۵ راه را برای اجرای قطعنامه ۵۹۸، حل مسائل در چارچوب آن و گذر از آتش‌بس موجود به یک صلح پایدار هموار می‌سازد». علاوه بر این، عراق به سرعت خروج نیروهایش از خاک ایران را به اتمام رساند و مبادله سریع اسرای جنگی را آغاز کرد.

در پی پاسخ‌های حکیمانه آیت‌الله هاشمی، صدام دوازده روز پس از حمله به کویت، در نامه‌ای خطاب به هاشمی رفسنجانی رئیس جمهوری ایران تمایل خود را مبنی بر قبول کلیه شرایط ایران به منظور امضاء یک پیمان صلح که به جنگ میان دو کشور بطور رسمی خاتمه دهد، اعلام کرد. وی در بخشی از این نامه می‌نویسد: «براساس آنچه که در بند اول این نامه و آنچه که در نامه مورخ ۳۰ ژوئیه ۱۹۹۰ آمده است، ما آماده‌ایم هیاتی را به تهران بفرستیم و یا هیاتی توسط شما به بغداد اعزام شود تا موافقتنامه‌ها را جهت امضا آماده کند. به عنوان ابتکار حسن نیت، ما از روز جمعه هفدهم اوت (۱۳۶۹/۵/۲۶) نیروهای خود را از مرزهای شما فرا می‌خوانیم و تنها نیروهای سمبلیکی را به عنوان نگهبانان و پلیس مرزی باقی می‌گذاریم تا در شرایط طبیعی به وظایف روزمره خود عمل کنند. کلیه اسرای جنگ با تمام تعداد بازداشت شدگان را فوراً از راه مرزهای زمینی از جمله «خانقین» و «قصر شیرین» و مناطقی که مورد توافق دو طرف خواهد بود، آزاد خواهیم کرد و ما اولین گام در این زمینه را روز جمعه هفدهم اوت برخواهیم داشت». صدام افزود: «آقای رفسنجانی رئیس جمهور، با این تصمیم ما همه چیز روشن و تمام خواسته‌ها و مسائلی که بر آن تکیه می‌کردید، تحقق می‌یابد و چیزی نمانده است مگر آن که موافقتنامه‌ها آماده و امضا شود تا هر یک از ما جهت ورود به زندگی جدید، اشراف واضح داشته باشیم».

آیت‌الله هاشمی نیز در پاسخ تسلیم شدن او در برابر خواست ملت ایران نوشت: «نامه مورخ ۱۳۶۹/۵/۲۳ (۱۴ اوت ۱۹۹۰) جنابعالی دریافت شد. اعلام پذیرش مجدد معاهده ۱۹۷۵ ازسوی شما راه اجرای قطعنامه و حل اختلاف در چارچوب قطعنامه ۵۹۸ و تبدیل آتش‌بس موجود به صلح دائم و پایدار را هموار ساخت. شروع عقب‌نشینی نیروهای شما از اراضی اشغالی ایران را دلیل صداقت و جدی بودن شما در راه صلح با جمهوری اسلامی ایران به حساب می‌آوریم و خوشبختانه در موعد مقرر آزادی اسراء هم آغاز گردید که امیدواریم

***آیت‌الله هاشمی رفسنجانی: اکنون ما برای پذیرش نمایندگان شما در تهران آمادگی داریم و امیدواریم با تداوم جوّ مثبت و حسن نیت موجود بتوانیم به صلح جامع و پایدار با حفظ همه حقوق و حدود مشروع دو ملت و دو کشور اسلامی دست یابیم**

عقب‌نشینی نظامیان شما طبق زمان‌بندی اعلام شده و آزادی اسرای دو طرف با آهنگ و سرعت هر چه بیشتر ادامه یافته و تکمیل گردد. همان‌گونه که از طریق نماینده ما، در ژنو به اطلاع رسانده‌ایم اکنون ما برای پذیرش نمایندگان شما در تهران آمادگی داریم و امیدواریم با تداوم جوّ مثبت و حسن نیت موجود بتوانیم به صلح جامع و پایدار با حفظ همه حقوق و حدود مشروع دو ملت و دو کشور اسلامی دست یابیم».

اخبار حوزه

در حوزه‌های علمیه باید بیشتر به مبانی فقهی امام خمینی پرداخته شود

در روزهای پایانی سال ۹۹ هفدهمین دوره جایزه کتاب سال استان خراسان رضوی برگزار شد و برگزیدگان آن معرفی شدند. در بین برگزیدگان در موضوعات ادبیات پایداری، علوم سیاسی، ادبیات و فرهنگ هنر، کتاب دو جلدی «فقه استدلالی دیات» به قلم حجت‌الاسلام والمسلمین سیدعبدالهادی مرتضوی در موضوع دین موفق به دریافت جایزه و عنوان کتاب برگزیده سال خراسان رضوی شد. مرتضوی از استادان حوزه علمیه مشهد مقدس از سال‌ها پیش درس خارج فقه خود را به بررسی و تبیین مبانی و مسائل فقه جزایی شیعه اختصاص داده و به پیروی از والد بزرگوارش آیت‌الله سیدحسن مرتضوی، در بحث خارج قضاء، مباحث درسی خود را بر مدار و مبنای «تحریرالوسیله» امام خمینی پیش برده است. وی حالا با عرضه کتاب دو جلدی «فقه استدلالی دیات» (به زبان فارسی) از مجموعه «مبانی فقه جزایی» تلاش کرده به یکی از نیازهای ناگزیر فقهی در زمینه قضایی پاسخ دهد؛ نیازی که در حوزه فقه شیعی کمتر به آن پرداخته شده است.

سید عبدالهادی مرتضوی در گفت‌وگو با خبرنگار ایبنا می‌گوید: پنج کتاب فقهی مربوط به حقوق جزا از جمله قضا، شهادات، حدود، قصاص و دیات که مبانی فقه جزایی است، را در حوزه علمیه تدریس می‌کنم که متن آنها برگرفته از کتاب «تحریرالوسیله» امام خمینی(ره) و مبانی برگرفته از آن است. وی با اشاره به سبک و ویژگی منحصر به فرد این کتاب فقهی اضافه می‌کند: اولین تألیف من کتاب فقه استدلالی دیات در دو جلد است، ویژگی ممتازی که این کتاب را از دیگر کتاب‌های مشابه متمایز می‌کند، در درجه نخست وجود مبانی فقهی امام خمینی(ره) است که در آن وارد شده است و در درجه دوم، رعایت اصل موضوع‌شناسی است. نویسنده برگزیده جایزه کتاب سال خراسان رضوی ادامه می‌دهد: این کتاب ضمن بیان آراء قدما و متاخرین، به اقوال فریقین (عامه و امامیه) هم پرداخته است که این دو ویژگی در نوع خود کم‌نظیر است.

مرتضوی با تشریح چشم‌انداز خود از کتاب‌های فقهی می‌گوید: هم‌اکنون در حال تحریر کتاب قصاص هم هستم که تا دو ماه آینده به اتمام می‌رسد و هدفم این است که بتوانم همه فقه جزایی را به منصه تألیف برسانم. به گفته وی: کتاب «فقه استدلالی دیات» قابل استفاده برای حوزویان، دانشگاهیان، حقوقدانان و قضات است و به راحتی می‌توانند مبانی فقهی را از آن برداشت کنند. وی ضمن اشاره به دروس حوزه علمیه که تاکنون کمتر به مبانی فقهی امام خمینی(ره) پرداخته می‌شده است، تصریح می‌کند: در حوزه‌های علمیه کمتر به مباحث فقه حکومتی و فقه جزایی پرداخته شده است و سعی کردم در این کتاب به آن بپردازم که مورد توجه تمامی حوزویان و حقوقدانان قرار بگیرد. نویسنده برگزیده جایزه کتاب سال خراسان رضوی می‌گوید: انتشار این اثر ازسوی حوزه علمیه خراسان و وعده نشر مجلدات بعدی آن با عناوین «فقه استدلالی قصاص» و «فقه استدلالی حدود» همپای یک‌یک مسائل کتاب فقهی امام خمینی، نشانگر اهتمام اساتید و مدیران و طلاب این حوزه به مبانی فقهی و دیدگاه‌های خاص آن چهره برجسته جهان اسلام و مرجعیت عالم تشیع است.

گردهمایی فعالان حوزه هوش مصنوعی و علوم اسلامی

گردهمایی فعالان حوزه هوش مصنوعی و علوم اسلامی به همت ستاد راهبری فناوری‌های هوشمند حوزه‌های علمیه در مدرسه معصومیه قم و با حضور عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی برگزار شد.

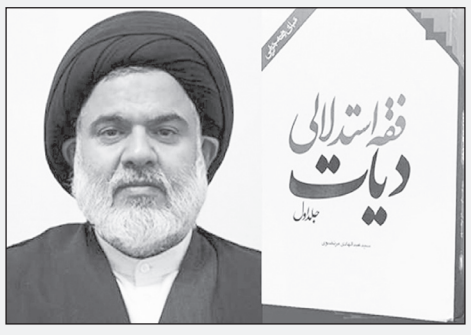

محمدرضا قاسمی در ابتدای این جلسه ضمن ابراز خرسندی از استقبال جامع حوزوی از تأسیس ستاد راهبری فناوری‌های هوشمند حوزه‌های علمیه اظهار داشت: پس از برگزاری نخستین همایش ملی هوش مصنوعی و علوم اسلامی که با مشارکت حدود ۷۰ موسسه علمی و نهاد اجرایی و با استقبال خوبی ازسوی جامعه هدف مواجه شد، این ستاد شکل گرفت تا ضمن تجمیع ظرفیت‌های حوزوی نسبت به کاربست هوش مصنوعی در تولید دانش اسلامی، به بررسی علمی هوش مصنوعی از منظر مبانی اسلام بپردازد.

دبیر ستاد راهبری فناوری‌های هوشمند حوزه‌های علمیه خاطرنشان کرد: این ستاد علاوه بر ۵ نهاد کلان حوزوی ۱۲ نهاد مؤثر حاکمیتی را نیز دربردارد و همچنین از ظرفیت ۱۰ نفر از متخصصین حوزه فناوری‌های هوشمند در موضوعات هوش مصنوعی، اینترنت اشیاء، بلاکچین، واقعیت مجازی و واقعیت افزوده بهره می‌برد.

حجت‌الاسلام حمید پارسانیا سپس ضمن اشاره به اهمیت شناخت جایگاه هوش مصنوعی در علوم راهبردی گفت: ایران نیز همچون کشورهای مختلف دیگر در حوزه تکنولوژی‌های اطلاعاتی اقدامات و برنامه‌ریزی‌های راهبردی داشته است؛ تا جایی که نقش مرجعیتی در فضای بین‌الملل پیدا کرده است. عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی تصریح کرد: حوزه‌های علمیه با استفاده از هوش‌مصنوعی توانسته‌اند منابع دیجیتالی را در اختیار طلاب قرار دهند و امر پژوهش و تولید علم را سرعت بخشیده‌اند. وی گفت: حوزه که از فرصت این فناوری‌ها دارد استفاده می‌برد و باید ببرد، عقبه فرهنگی این علوم را نیز باید در نظر بگیرد و مراقب آمدن آن هم باشد. پارسانیا افزود: قاعدتاً حوزه‌های فناوری ما را با مسائل مستحدثه‌ای روبرو می‌کنند که نیاز به پاسخگویی فقهی، حقوقی و اخلاقی هستند؛ این موضوعات می‌طلبد در حوزه‌های علمیه مورد شناخت و پاسخگویی بوسیله احکام تجهیزی واقع شوند.

سپس حجت‌الاسلام محسن انبیائی گفت: در مورد هوش مصنوعی با عناوین متعددی روبرو هستیم که ممکن است برخی از آن‌ها در فقه حرام باشند و برخی حلال به شمار آیند. این محقق حوزه علوم اسلامی و فناوری‌های هوشمند افزود: بررسی فلسفه هوش مصنوعی ضرورت اولیه ما در این رابطه است که حوزه‌های علمیه باید حتماً به آن بپردازند. وی گفت: اینکه هوش مصنوعی در چه بستری شکل گرفت و در آینده به چه سمت و سویی خواهد رفت دو مسئله مهم هستند که باید در پژوهش‌های ما حوزویان مورد توجه قرار گیرند.

دکتر سید سعید حسینی نیز در ادامه این گردهمایی به ایراد نکاتی در موضوع اهمیت بومی‌سازی فناوری اطلاعات در کشور پرداخت و گفت: از نقطه نظر راهبردی باید قبل از اینکه در مورد هوش مصنوعی صحبت کنیم باید از بسترهای داده هوش مصنوعی بحث نماییم؛ قرآن کریم و سایر کتب دینی ما منابع و بسترهای داده هوش مصنوعی هستند. وی افزود: از نظر من که در کشورهای اسلامی فعالیت می‌کنم باید ما شبکه‌های اجتماعی را بومی‌سازی کنیم. این استاد دانشگاه صحار عمان ضمن اظهار نگرانی از استفاده مردم جهان اسلام از شبکه‌های اجتماعی خارجی اظهار کرد: ما داده هایمان دارد توسط واتساپ جمع‌آوری می‌شود؛ داده‌های نوشتاری، صوتی و ویدیوئی ما توسط دشمنان ما درحال جمع‌آوری هستند. دکتر سید سعید حسینی با اشاره به لزوم حمایت مراجع عظام تقلید عنوان داشت: مراجع محترم تقلید باید در این زمینه به ما کمک کنند.

حجت‌الاسلام سعید صراف‌زاده نیز در جلسه با اشاره به مباحث مرتبط با پژوهش در حوزه هوش مصنوعی گفت: یکی از چیزهایی که در بحث هوش مصنوعی اثرگذار و دارای نقش است «هدف به کارگیری» و دومین موضوع «کاربست‌های هوش مصنوعی» است. وی افزود: به نظر می‌رسد هوش مصنوعی در فرآوری اطلاعات، دخالت در موضوع شناسی، بررسی خطا و انجام استنتاج می‌تواند نقش ایفا کند و این‌ها از کاربست‌های این تکنولوژی به شمار می‌روند. عضو شورای سیاست‌گذاری کلان پروژه هوش مصنوعی خاطرنشان کرد: محدودیت‌های دسترسی به داده‌های تجمیع شده، مبانی نظری و روش‌های مورد استفاده در نرم افزارها نمونه‌هایی از حوزه‌های کاربست علوم اسلامی در فضای هوش مصنوعی هستند.